

H A D I TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Novembernek 10-dik
Napján.

II.

Horvath Ország.

Innen jöttön jönnek a' Levelck, mellyek mind egyre bizonyítják, hogy 30,000 Török-nél több áll talpon *Bosznya* Országban, és veri a' készülőt, hogy három felől bé-üffön földünkre, 's bosszút állyon *Nandorfejérvá-
ráért*. Nagy rebegésben vagynak nállunk, kivált a' széleken. — *Károlyvár*áról bellyebb szállították a' Katonafág *Kassáját*. Az ott folyó *Kulpa* vizén lévő híd is meg-hintették szalmával, 's bé-szurkozták, hogy azt legottan felgyújthassák, ha talál jöni az ellenség.

Szervia.

A' mit jelentettünk vólt Irásunknak 440-441-dik Lev. az *Abdy Basa* népéről, hogy az, a' LAUDON jövetelétől való féltiben, *Nissa* felé szaladt, nem költemény vólt, a' mint a' fő hadi Tanárnak Nov. 4-dik napján

ki-adott Tudósításából meg-tettzik, mellyben így adódik elő a' dolog: *Abdy Basa*, tsupán annak a' hallására, hogy nyomúlnak feregeink ellené, (mellyet *Mihálievits* Úr hiresztett el) *Csupria* mellől öly sierttséggel el lódult, hogy 11 ágyúkat, és alkalmas elefőget hagyott előbbeni fekvő helyyén. Elmenetele előtt a' *Morava* (nem *Moldova*) vizén fel-állított hidnak 11 darabjait-is felégette.

Mihálievits Urat, (a' ki már Oberstlieutenant volt) Obersterfégre emelte Ő Felsőge.

Rimniknél úgy meg-külömböztették magokat 4 *Toskána* Huszárjai, hogy közülök 1, arany; 3 pedig ezüst érdem pénzt nyert.

A' leg-újabb hírek ezek *Oláh Ország*ból:

COBURG, *Bukarest* felé viszi Seregeit, mellynek el-foglalása, ezen Hónapnak 15-dikére vagyon ki-tsinálva. *Foksán* alá az Oroszok nyomúlnak. *Hohenlöbe* pedig tegnap szándékozott el-foglalni *Krajovát*. — E' fzerént, *Mavrojeninek* Oláh Országi Fejedelemsége, ma hónap keveset fog külömbözni, a' *Budai Basaságtól*.

ELEGYES TUDÓSÍTÁSOK.

Frantzia Ország.

A' *Bétri* fő Uraságokhoz, tsak most érkezett Levelékben a' vagyon, hogy *Párist* négy felől felgyúj-

gyűjtötták, és az új fő Polgármestert, a' híres *Mira-beaut* egy úrtzán fel-akasztották. A' pedig, Francia és Német Ujságokban-is ki van téve, hogy Okt. 21-dikén, a' Párisi nép, egy ártatlan Kenyérsütőt tsupán gyanúságra fel-akasztott. A' Kenyérsütőnek özvegyét, 6000 Livrákkal segitette a' Király. Más jöltévői-is támadtak az Allzonymnak.

Austriai Belgium.

A' Pártosok *Lilló Vára* mellett, el-vették ő Fel-fégéuek egy Fregátját. — General *Schröder* bé-ment a' *Bender* Regementjével, egy pártos Városba: de a' Polgárok, olly keményen lövöldöztek az ablakokból, hogy 4 Tisztjeink, és feles számú köz katonáink estenek el. Egy ágyút-is el-vesztett fegyveres népünk. — Cardinal *F***, és az *Antwerpiai* Püspök, ház-áristombban voltak: honnan, allzonyi ruhába öltözve, ki-szöktek.

Konstantzinápoly.

Az el-múlt hónap elein igen fel-zúditották az ide való népet egynehány száz Ásiai Katonák, a' kik a' *Martinestiei* verekedésből szaladtak el, 's meg sem állottak Konstantzinápolyig. Reszketett a' nagy Őr, a' Diván is meg-háborodott, mind a' lármán, mind a' nagy Vezér gyalázatos meg-verettetésén. A' nép kívánta, hogy adják ki a' szerentsétlen háború szerzőit. — Ekkor még-is csak le-
tsillapodott a' támadás; hanem az a' hire, hogy az elsőr, más zenebona követte, a' mellynek szörnyü következései lettek. A' Diván meg-hasonlott, egy rész azon van,

L 1. 2

hogy

511.

hogy *Selimtől* az uralkodást el-vegye; 's a' meg-hólt *Abdul Hamid* 10 esztendő's Fiát, ugyan tsak *Selimet* állítsa helyébe.

Béts.

112 Novemb. 5-dikén, az *Augustinidnusok* Templomában nagy Mise tartatott, egész halotti pompával, a' Hadban el-esett Vitézeknek Lelkeikért. Maga Ö Felsőge-is megjelent a' fő Generálisokkal, és az itt lévő Karonasággal egyetemben. — A' Templom közepén egy 4 ölnyi magasságú fekete materiával bé-vontt *Castrum doloris* vólt emelve; ennek tetején szemléltetett egy koporsó, azon fellyül a' Feszület, égő gyertyák, kard, páltza, kalap, sisak, 's a' t. Oldalai 's párkányai fel vóltak mindenféle fegyverekkel, 's más győzedelem jeleivel módosan ékesítve 's a' párkányok meg vóltak égő gyertyákkal-is rakva.

Az itt lévő Frantzia Követ koránt sem úgy mutatja magát, mint az előtt. Egészzen félbe hagyta a' nagyobb 's kisebb vendégfégek adását. — Nem-is lehet másképpen: mert nints pénzt honnan várni.

Kettős szomorúságok vagyon a' Bétsi fő Uraságoknak. Egyiket okozta az Ö Felsőge Testvér Nennyének, *Klagenfurtban* lakott *Mária Anna* jó Hertzeg Asszonynek halála; a' másikat, Hertzeg *Schwarzenbergé*, a' ki valamint maga ember szerető vólt;

úgy

úgy mindenek előtt nagy kedvességben élt. Példás volt ezen Hertzegnek házassági tisztá élete-is.

B u d a.

Nem csak Fejedelmünk' lakó helye; Béts Városa, bizonyította meg igen hathatossan az abból származott örömét, hogy ezután vele együtt *Nandorfejevára*-is a' két fejű Sas szárnyai alatt fog nyugodni. — Örvendezett azon az egész *Austriai* Birodalom, és annak minden nagyobb 's kisebb Városai, igyekeztek külömbkülömbféleképpen ki-nyilatkoztatni vidám érzékenységeiket. De olly munkás, és követésre méltó örömét ugyan, eggy sem mutatta, mint *Buda Városa*: melly azon kívül, hogy magához képest, semmit-is el nem mulatott, a' mit mások meg-tselekedtek; még ezer tseber bort is küldött ajándékba, az *Ostrom* terhét vívelt Seregnek. — A' jótéteménynek elegendő jutalma, a' belső meg-elégedés-is. De ahoz rend szerént más-is szokott járúlni. Járult *Buda Városára* nézve-is, mert mutathatja ezen Város maga ditsőffégre, 's tarthatja örök emlékezetül, fő Vezér *LAUDON*-nak ezen hozzája botsátott, szép köszönő Levelet: „Hogy ezer tseber bort ajándékozott „ *Buda Városa*, a' *Belgrád* *Ostrománál* jelen volt Seregnek; azzal meg-mutatja, „ melly

„ melly igen esmeri a' Katona' szolgálatját,
 „ 's tudja-is azt betsülni. En, háladatosság-
 „ gal el fogadom ezen ajándékot, az egész
 „ Serez neviben; és kérem a' Tit. (löblich.
 „ ditséretes) Tanácsot, és az egész Tit.
 „ (löblich.) Polgárságot, engedje magát
 „ meg-győzetterni, az én személlyes hála-
 „ datosságomról, 's erántta való hajlandó-
 „ gomról is. “

Belgrád, Okt. 27-dik
 napján.

LAUDON.

A' *Pesten* tartarott győzedelem öröme napját-is, úgymint Okt. 27-dikét *), valóba emlékezetessé teszik azok a' szép jótétemények, mellyeket gyakoroltak ezen napon, némelly jó szivű Lakosai *Pest* Városának. — Meg nem állhatruk, hogy a' nagyobb Jóltévőknek példás tselekedeteiket eggy két szóval ne illes-

*) Ez a' nap arról-is nevezetes, hogy azon állott-ki leg-először a' Magyar Polgár Kompania, Huszári módon öltözve. Ruhája zöld és veres, arany sinórra. Sok ezer meg ezer kísérei vóltak ennek, midőn a' Templomból a' fő strázsáló helyre tábori musikával indúlt, hogy ott a' Katonafőnök fel-váltsa a' szolgálatban.

leffük. — Kereskedő *Pleyer András Úr*, gazdagon megvendégelte, a' 7. választó *Hertzegeknél* (bey den 7. Churfürsten), a' *Gyulai* Regementje nevelő házabéli gyermekeket, 's a' vendégfég után kitkit közzülök pénzzel-is megajándékozott. Nem győzték ezen Úrnak nemes tselekedetét eléggé magasztalni, a' *Budai Vár* Commendánsa, 's Lovasfág Generálja (Général de Cavallerie) *Báró Barkó*; és a' Magyar K. helytartó *Tanáts Feje Gr. Zichy Urak* ő Excell., a' kik az ebéd alatt magok meglátogatták a' dízes kis sereget. — A' *Hacker Úr* Szálájában estve Bál tartatott, és a' mi pénz bément (melly tett egynehány 100 forintokat), mind azt, fordította a' Bál adó a' *Belgrád* alatt el-elett polgár munkások özvegyeiknek, és árváiknak fel-fegillésekre. Maga *Hacker Úr*, a' kié a' Szála, 100 forintokkal pótolta a' magáéból az említett hasznos végre szánt sumrát. — Hasonló indulattól viseltetvén *Heisler* Sebestyén Úr-is, mint az elől számláltt Urak, Nov. első napján nagy Bált adott, és a' mit bé-vett, a' *Pesti* szegényfég között kivánta fel-osztatni. — Hálá Istennek! hogy ma-is csak vagynak Emberek, a' kik szükölködő Ember Társaiknak ügyöket szívekre veszik. — Bártsak az ilyen példákra sokan fel-serkennének!!! —

Bel.

Belgrád.

Rajta vagnak minden módon, hogy *Nandorfejevő*-t hová hamarébb lakható helyé rsinálják. — Meg-hirdetődött, hogy a' kinek Elei 50 vagy több esztendőig *Belgrádi* házas tizes gazdák voltak, jelentést tehet az eránt, a' jövő 1790-dik esztendő Aprilis Hónapjának a' végeig. — Már sok Familiák vissza kapták házaikat, mellyeknek az előtt birtokaiban voltak.

Oktob. 28-dikán, indúlt el *Belgrádból* LAUDON fő Vezér Ó *Orsova* felé; 29-ken FERENTZ fő Hertzeg-is arra vette útját.

A' LAUDON távól létében, hadi Tár-mester *Browne* Úr fog a' Vár Commendánsa lenni, a' kinek kormányozása alatt 5 Batalionok maradnak a' Vár őrizetére. — Egy-néhány Batalionok Okt. 27-dikén takarodtak által a' Száván *Zimon* alá, a' honnan réli quártélyokra fognak el-ozsolni. A' *Bánátba* is költöztek által *Belgrád* alól, még Okt. 13-dikán némelly gyalog Batalionok, és lovas Osztályok, mellyek Okt. 18-dikán már *Fejertemplomnál* voltak. Közzülök 4 Batalionok; 3 a' H. *Eszterházy* Miklóséból, 1 a' Gr. *Pálfyéből*, G. *Blowszky* Úr vezér-lése alatt, a' F. M. L. G. *Wartensleben* Úr seregéhez rendeltettek.

A' *Belgrádból* el-költözött Törökök, még a' meg-aláztatás' állapotjában sem fokkal hagytak alább szokott fel-fuvalkodtságokban, 's magok' híriégeiben. Ennek nyilvánlagos példáját adták közülök egynehányan az *Orsova* felé lett szállittatások alkalmatosságával. Nem ártallorták ugyan is a' kiferőül melléjek adatott sereg Kormányozójának Ob. *Stensits* Úrnak szemébe mondani, hogy ők a' tavasszal ismét vissza veszik *Belgrádot*, és már akkor egyenesen *Bétsnek* veszik újjokat. A' meg-lehet, (felele az Oberster Úr) de kétség kívül, mint foglyok. —

Semendria.

Ezen helyly, másfél ölnyi magasságá vastag fallal van környül véve, három szegformára. A' *Duna* felől való oldalán, 24 Tornokok szemléltetnek. A' falon, és a' Tornokban sok kövel meg-rakott zsákokat láltak a' miéink, mellyeket a' végre kézszitettek volt a' Törökök, hogy népünket kövekkel is hajigálhassák. De *Belgrád* romlása el-felejtette velek a' hajigálást. — Okt. 27-kén tiszteltetett meg itten, az Ob. *Mihalievits* Úr szabad serege Káplánja, Sz. Ferentz szerzetebéli T. P. *Brotskó* Gergely Úr, vitéz érdemeihez illendőképen. T. i. egy arany Numismát G. *Otto* maga akasztott az említett T.

Pá.

Páternek a' nyakába; melly meg-ríszteltesre
 im e' köverkezendő jeles tselekedetei által
 rette magát méltóvá; úgymint: Midőn a' sza-
 bad sereg, Sept. 11-dik napján, egy erdőn
 keresztlül közelebb szándékozna a' Török
 földin *Belgrad* felé: reá bökken egyszerre
 400 Törökre, 's vele viadalra kél. A' meg-
 nevezett Káplán, az elől járó sereggel ment,
 és leg-először adott tüzet a' Lovasokkal, 's
 Vadászokkal az ellenségre, és mind addig
 jelen volt a' tsatában, míg a' Törökség szély-
 lyel verődött. E' meg-lévén, midőn látná,
 hogy a' sereg Kormányozója azon gondol-
 kodik, mi módon adhatna leg-hamarébb hirt
 ezen történeről F. M. L. H. *Waldeck*-nek,
 a' ki még ekkor *Szerimben* tartózkodott:
 önként ajánlotta magát a' Hírmondófágra.
 Ajánlásához képest, fogja magát egyes egye-
 dül által úsztat a' *Száván*; meg-teszi a' je-
 lentést H. *Waldeck*-nek, 's a' köverkező
 éjtszaka oda, a' honnan el-ment, szerentséssen
 visszafra érkezik. — Az ilyen vitéz Lelki Atyá-
 nak szájából bizonynyal hathatossak a' bátor-
 ságra, 's állhatatos vitézkedésre gerjesztő
 intések.

Zimon.

Okt. 17-dikén hala meg itten az *Anhalt*
Cothi Hertzeg, és 20-dikon rangjához illendő
 pompával el-remettetett. — De nem gon-
 dol-

dolta volna ezen nagy, 's erős alkotványú
restel bírt Hertzeg, hogy csak olly rövid
ideig birhassa a' Lovaság' Generáliságát,
mellyet nyert az Ő Felfége szolgálatjába lett
lépésével. Minémű kézülettel indúlt az em-
litett Hertzeg Augustusban *Belgrad* felé,
onnan meg lehet itélni, hogy 72 lovakar
vitt le magával, és még itt Bérsben
13 Hufzárokat öltöztetett fel, a' kik-
nek számára, még itt mulatott a' Hertzeg,
éjjel nappal egyre kézüretrék minden itt lé-
vő nevezetesebb magyar Szabók a' magyar
Köntösöket. — Két Fijai a' meg-hóltt Her-
tzegnek, ámbár vigasztalhatatlanok, jó Aty-
tyoktól lett meg-válások miá: mindazáltal
csak ugyan meg-maradtak továbbra-is az Ő
Felfége szolgálatjában; eggyik a' *Durlach*,
másik a' *Tertzi* Regementjében.

Posony.

Melly nagy ereje légyen az Anyák' kép-
zelődéseiknek, 's indulatjaiknak, a' töllök
származandó magzatokra nézve, nyilván bi-
zonyítja közelebb azon szerentsétlen Anyá-
nak példája, a' ki fele ember, fele béka gyer-
meket szüle a' napokban. Maga szája vallása
az Anyának, hogy ő még midőn három hó-
napos terhes lett volna: eggy igen nagy, 's
magát fel-fútt békára talált bökkenni, és arra
sok ideig reá bámúlt. — Rémitő formájú
gyer-

gyermekét életben hozta az Asszony a' világra; de az a' keresztelés után csak hamar meghólt. — Jobb-is. — A' feje a' gyermeknek semmit nem különböz más gyermekekétől; szeme, orra, szája, mind emberi; hanem nyelve nints, 's a' felső inyén egy sor fog forma láttzik. Két füle kerek, és tsipkezett. A' kezei rövidebbek, mint szoktak más gyermekek kezeik lenni: a' jobbon hét; a' balon pedig hat újja vagyon. Teste állása, egész a' ködökiig jó; hanem attól fogva hasonlít egy fel-puffadt békához. — Semmi férjűi, vagy asszonyi Nem' jel nem láttzik rajta. A' lábai igen rövidek, és görbék, mint a' békáé, mellyeknek mindenikén hat hat öszve zsugorodott újjak szemléltetnek. Ezen különös formájú, asszony anya szülöttje, jutott egy Pofonyi híres seb gyógyító, és szülő Asszonyokkal bánó Orvosnak birtokába. —

Az ilyen példákból az-is nyilván való, melly hibás azoknak okoskodások, a' kik valamelly Asszonymak tisztasága ellen, onnan akarnak vakmerően itélni, mivel annak gyermekei nem magára az Asszonyra, vagy Férjére ütöttek. — De tanulhatnak, illyeket hallván, 's olvasván, az Asszonyok-is, hogy ollyan környülállásaikban, mellyeket magok leg-jobban éreznek, inkább szép festett, vagy

vagy élő képéket válasszanak szemlélődéseknek tárgyául; mint valami állatokat, vagy nyomorúlt embereket.

Grétz.

Az ide való Újságból, neveltségnek okáért ide iktatunk egy mulattságos Levelet, mellyet írt egy deákos falusi paraszt *Fotsberg* (*Foitsberg*) mellől, a' maga *Grétzben* szolgáló Hugának. — „Tegnap (Okt. 25-én) tövel hegygel fordúlt fel minden, ama réges régi városban *Fotsbergben*. Eggy pár ezer észkendőssel ez előtt, meg akarták a' Török kutyák *Fotsberg* városát is tüzzel, és karddal látogatni *), és már közel-is vóltrak; de a' mi *Landrovitz*i kedves *Afzonyunktól* (*B. Sz. Máriától*) mindnyájan meg-verettek még-is szerentséffen vakfággal, úgy hogy fok ezeren az útat vissza felé meg nem találták, és a' *Kanakba* fúltrak. Most másként megy a' dolog. Te-is halhattad már *Grétzben*, hogy *Laudon* Generális ezeket az istentelen Pogányokat, Tsászárijokkal, ágysaikkal, s

„ bál-

*) Ez kétség kívül akkor eshetett, mikor a' Törökök a' Persákat a' *Rajna* vizéhez szorították.

„ bálványozó Papjaikkal együtt, a' magok
 „ fő Városokból *Belgrádból* ki-verte. Az-
 „ ért mutattak tegnap Vasárnap a' *Fotsbergi*
 „ Polgárok-is olly rettentő örömet, mintha
 „ mindnyájan egy Ternót nyertek volna a'
 „ Lotteriából. Még a' Mise előtt minden
 „ Polgárok igen szép renddel, és nagy tisz-
 „ telettel áldozni mentek, egy falka paraszt-
 „ fág ment utánnok; magam is; pénz szé-
 „ pen gyűlt, gondolom, hogy az *Belgrádba*
 „ fog küldödni, hogy ott egy Katholikum
 „ Templom építtethetődjék, 's egy Papor,
 „ vagy *Káblánt* lehessen tartani. Mikor a'
 „ Pap a' *Gluriát* énekelte, hogy meg-ijjed-
 „ tem! az emberek a' Város két kapuja fe-
 „ libe két mozsár ágyúkat tzepektek fel, és
 „ *Salfit* adtak, 's lüttek, úgy hogy a' Tem-
 „ plom ablakai reszkettek belé, és nem hagy-
 „ ták félbe, az *Agnes Dei*-ig. Azután a'
 „ Pap, a' *Te Deum Lámust* énekelte, hát
 „ akkor úgy löttek megint a' kapukról, mint-
 „ ha az ördög szabadúlt volna el, úgy hogy
 „ én azt gondolram; le-rogy a' Kathédra.
 „ Az ismét egy fél óráig tartott. Templom
 „ után gondolram, tsak a' Városban mara-
 „ dok, és meg-látom, mi lesz még tovább,
 „ mert gyanúsoknak (fuszbekt) tertzettek
 „ nékem a' Polgárok. Nem-is tsalátkoztam
 „ meg

„ meg. Mindjárt 12 óra után kiáltást hallok,
 „ ki-dugom a' fejemet a' Serföző Úr vendég
 „ szobája ablakán: hát szaladnak az emberek
 „ keresztül kacsúl az úttán, mintha valami
 „ lelte volna őket, hallom hogy kiabálják
 „ *Fiat, élyen Jósef Tsászár, Fiat Fater*
 „ *Laudon, Fiat Printz Coburg.* Mintha
 „ ki lett volna előretsinálva: durrognak is-
 „ mét jobb és bal felé a' Város kapuitól a'
 „ mozsár ágyúk, úgy hogy az egész Város
 „ bűdös volt a' puskapor miá. Alig volt
 „ vége a' Város kapui felett a' durrogásnak,
 „ hát már kezdődik hátrább-is a' durrogás.
 „ T. i. a' Serföző Úr el-kezdett a' szőlős kert-
 „ jében, melly a' Város falán belől van,
 „ mozsár ágyúkkal *salifir*-ozni: most foly jól
 „ a' gazdafág. Mindegyre szaladnak a' Ser-
 „ föző Úr vendég házába, 's kezdenek örven-
 „ dezve kurjongatni: gondoltam, még-is
 „ tovább maradok, és végig várom a' mú-
 „ lattságot. Nem-is bánom, hogy azt a'
 „ kevés költséget tettem. Mert én életem-
 „ ben nem voltam olly vig kompániában,
 „ nem hallottál volna egyebet *Fiat! Fiat!*
 „ Eggyik Polgár kiáltja a' másiknak: Atyafi,
 „ élyen a' mi Tsászárunk, *Fiat, élyen*
 „ *Laudon Após, és Printz Coburg;* Atyafi
 „ szomszéd, mond a' másik, *Fiat, élyenek*
 „ a'

„ a' győzedelmesek! Imádkozzunk a' mi
 „ jó Tsáfszárunkért, és a' mi derék Kato-
 „ náinkért, *Fiat!* A' Török kutyák úgy
 „ szaladjanak előttrök, mint az ördög a' Ke-
 „ reszt előtt. Így tartott a' kiabálás egész
 „ éjtszakáig, én-is kiabáltam *Fiat!* — még
 „ ma-is fáj a' torkom belé. Vigre mind-
 „ nyájan a' Kumediba (némelly Polgárok
 „ Schauspielnek nevezték) szaladtak *Hau-*
 „ *szer* Ūrhoz. En se maradtam el, és min-
 „ dég kiabáltam *Fiat Joseph, Laudon,* és
 „ *Coburg!* A' *Kumédiból* nem értettem
 „ ugyan semmit, mert nagyon fellengőssen
 „ beszélltek; de még-is igen tettzett. A'
 „ *Kumédi* után még egynéhányszor meg-
 „ ütötték a' dobot az ablakoknál; a' szivem
 „ repesett bennem. Ekkor jó éjtszakát ki-
 „ vántak az emberek egymásnak, és alunni
 „ mentek, én-is ki-botorkadtam a' kapun,
 „ még egyszer hátra fordúltam a' kapu alatt,
 „ és bé-kiáltottam a' városba a' jó Polgárok-
 „ hoz: *Fiat Joseph! Fiat Laudon! Fiat*
 „ a' jó *Fotsbergi* Polgárok! “ —

TÓLDALÉK.

12.

Méltán meg-kivánhatja kedves Hazánk, de hiszük, hogy jó néven-is veszi tőlünk, ha mind azt, valami öröme-re 's díszére szolgálhat, előtte fel-fedezzük. Ezen kívánságának, eggy kiváltképpenvaló módon teszünk eleget, úgy ítéljük, ha kebeléből származott Magzatinak újjabb meg újjabb érdemeiket vele meg-esmertetni el nem múlatjuk. Mert mi-is örvendeztethetné jobban édes Hazánkat, mint ha naponként, több több Fiait szám-lálhatja, a' kik meg-érdemlik a' *Fiai* neveze-ret. --- Nem lehet reánk panassza, a' Márs Táborában vitézkedő érdemes Fiaira nézve; mert tellyesek Irásaink azoknak magasztalá-saikkal. De vagynak, más Fiai-is a' Hazá-nak, a' kik szintén úgy ditsősfége-re, és hasz-nára élnek. Ezeknek-is esmerettsége-re, kell a' Hazát juttatnunk. Valamelly részből kezd-ük-is már ezt tselekedni. Hanem sok van még hátra. Közelébb van szerentsénk Tldó. *Hannulik Urat, Nagykárolyban* a' 6-dik Classis Tanítóját, esmeretesfé tenni az által, hogy az itt alább következő gyönyörű Ver-

M m

sei-

Te talis ardor *Thracas* *) in efferos,
 Quos belluosi capta *Mehadia*
 Pro more nuper sensit apri,
 Arma citum jubet expedire.
 Et jam *Geloni* **) sub penetralibus
 Nostris, parabant prisca refigere
 Non absque magno regna nisu,
 Jamque novis caluere nuptis
 Promissa pacti splendida; sed Deus
 Spem saepe vanos ducit in exitus,
 Ridetque, si mortalis ultra
 Fas, cupidus sua vota tendit.
 Nam vix *Geta* ***) *Istri* litora transiit,
 Statim fugaces in sua vidimus

M m 2

Re-

*) A' *Thracas*-okon érti a' jeles Poeta, a' *Török* koket, kik abban a' tartományban lakoznak, a' mellyet hajdan *Thrátziá*-nak, ma pedig *Romániá*-nak hívják, 's mellynek fő Városza *Konstantinápoly*.

**) A' *Geloni* nevezet alatt hasonlóképpen a' *Török* kök értetnek. *Geloni*, egy régi nemzet, melly a' *Borysthenes*, vagy *Dnieper* vize mellett lakott. — Tzéloz itt a' Poeta, a' múltt esztendőre, mellyben a' *Törökök* a' *Bánátba* bé-ütöttek, és *Mehádiát* el-foglalván, *Káránsebes*-en túl, *Lugos* felé jöttek.

***) *Géták*, egy régi nemzet, lakott *Móldva* tájján, a' *Duna* mentében, a' fekete *Tenger* mellett, a' hol ma, többnyire *Törökök* nyomorognak.

Redire Lunas arva, et actas
 Retro equitum, peditumque turmas.
 Sic antra foedus grex humili metu
 Petit luporum, si nemus insonet
 Vasto tumultu, sic *Lyciscam* *)
 Cervae fugit, domino fidelem.
 Has auspicaris, dum numero, et suis
 Fidunt lacertis, rumpere copias;
 Dum miles igni, ac ense promptus,
 Te Duce vult agitare bella.
 O! tam virorum vividus impetus
 Quum sese obarmat, quid facere impotens
 Erit? Quid intactum relinquet
 In medias animosus ire
 Belli procellas? Proruet, ut iugo
 Torrens volutus, vel trifidum polo
 Fulmen Tonantis, dum rubente
 Saepe manu jaculatur orbem.
 Ibit morae expers, seu velis arcium,
 Urbisque propugnacula scaudere;
 Sive ordinâris, vir viro arctus
 Sustineant ut acuta pugnae.
 Te teste laudis, Te fera praelia
 Ducente, Pubes Hungara acinaces
 Sstringet recurvos, et profunda
 Conifero capiti Gelonum

In-

*) *Lycisca*, kutyának a' nevé, Lásd *Ovid. Met.*

Incidet ictu signa decemplici,
 Perque ipsa crescet damna (bipennibus
 Duris ut ilex tonsa) perque
 Ferrum animos reparabit audax.
 Non illa captam se dabit hostibus,
 Stringive loris brachia livida
 Permittet; at vultus feroces
 Exanimis super aggregatos
 Campis acervos ponet, in exitu
 Futura terrori *Aemoniis* *) *Getis*,
 Illos trahens secum in ruinam,
 Dum occidet egregium cadaver,
 Hoc Dux peritus milite, Dux vigil
 Hostem laceffes, cujus honoribus
 Berlina **) curvavere fastum
 Moenia, Rege, simulque gazis
 Superba largis; sed Tua bellicis
 Instructa virtus artibus edidit
 Exempla: Prudenti Magistro
 Militiae nihil invium esse.

Quid

*) *Aemonius*, vagy *Haemonius*, népnek a neve, melly *Aemoniát*, vagy a mint másképpen hivatgatik, *Thefsáliát* lakja. Mai napon, ez a tartomány-is, a Török hatahna alatt vagyon.

**) Itt, arra vagyon tzelezés, hogy *HADIK*-unk, a 7. esztendő háborúban, magát a fő, és külsős Várost *Berlint*, a nagy *FRIDRIK*-nek bosszúfágára, s álmélkodására el-foglalta vala.

Quid ergo? *Bessus* *) Danubium Tuus
 Opponet armis? aut peditum ordines
 Campo explicabit? vel frementum
 Nubem equitum, dubiasque fossas?
 Tu militari consilio potens,
 Acrique foris pectore, et Hunnico
 (Qui ignorat et vinci, et pavere)
 Igne micans, Jove perdomabis
 Probante summo, quoslibet objices,
 (Victurus aeternum Patriae Jubar!)
 Superque delati sepulcrum
Odrysi **), Tibi fida condet
 Virtus Columnam, laetaque Faustitas,
 Et Pax, et albo recta Fides peplo
 In Urbium scribent ruina

HADIKII MERITUM PERENNE.

Ezen Verseknek ide lett iktarások' al-
 kalmatosfágával, kérjük azon érdemes Ha-
 zánkfiat, a' kiknek tehertségek, 's idejek
 vagon hozzá, hogy, hazonnal, és gyö-
 nyörüséggel olvasható gondolkodásaikat re-
 gyék fel papirosra, és hozzánk tartózkodás
 nélkül küldjék fel. Mi, örömünknek fogjuk
 tar-

*) *Bessi*, hajdan *Thrázsiá*-nak lakosai voltak, a'
Haemus, vagy a' mint ma nevezik, a' *Bákon*
 hegyén.

**) *Odrysi*, régenten *Thrázsiá*-nak lakosai voltak.

tartani, ha azokat a' Haza javára, 's vigasztalására közre borsáthatjuk. — A' kik pedig immár, szép Verseiket hozzánk küldötrék: bizonyosok lehetnek benne, hogy azokat el nem múlatjuk közönfégesekké tenni. Eddig sem a' nem akarás okozta, hogy ki-borsátásokat halasztottuk.

Mivel most szerentsénk volt, fő Vezér Gróf HADIK András Úrról emlékezni: kívántunk, ezen Magyar Hérosnak általunk megküldött képéről valamit emliteni. Ezek mind azon Réztábla által nyomódtak, melyeket készítettett azon Hazafi, még a' Hadi Történetek' meg-indítása előtt, a' ki a' Tldő *Hannulik* Úr Verseiből 500 darabot nyomtattatott. Ki-nyerte t. i., hogy azon nagy képét a' fő Vezérnek, melly annak a' maga Palotájában vagyon, le-tsináltathassa *), a' melly-

*) *Kóré* Ur, (egy érdeemes *Székelly* Fi, *Brassó* mellől, *Bikfalváról* való) édes örömet fáradozott a' Képnek olly formán lehető ki-rajzolásában, a' mint a' *Mettző* kezébe kellett neki adódnia. — Azért van bal felől a' kép alatt: *Bikfalvi Kóré írta*. Ezen sok szép tökéletesfégű Ur, még most-is itt vagyon *Bétsben*, és gyakorolja magát a' nagy Képek' ki-ábrázolásában, 's festésében. Vagynak itt kivülötte, más derék Magyar *Iffjak*-is, a' kik a' festő Akademiát hazzonnal járják, és a' kikkől a' Haza idővel nagy Mestereket várhat, főképpen ha gyámolaik volnának. —

mellyből ugyan semmit sem tudott a' fő Vezér mind addig, míg néki olly formában bé nem mutatódott tulajdon képe, a' millyenben mi meg-küldöttük az érdemes Előfizető Uraknak. — Ki-gördült a' könyü az ősz Hérosnak szemeiből, midön szemlélte a' képét, és ezt mondotta: „Mivel érdemelhettem, hogy az én kedves Hazámiai engemet így meg-tiszteltek.“ — A' Felsőleges Magyar, és Erdély Országi Cancellariában, több elosztódott akkor mindjárt 100 illyen képnél; a' két Magyar Hazában pedig, másfél ezer-nél, 's nagy örömmel vették azt minden rendű Uraságok. Egéssz indulattal fogadták a' Ts. Könyvtárnak (Bibliotheca) érdemes Tisztjei-is. Maga Báró *Swieten* Úr, az említett Urak Feje, el-is tetetett kettőt örök emlékezetül; a' Ts. Könyvtár számára. — *Klagenfurtba* és *Insprukba*, az Ő Felsőge Testvérjei *Maria Anna*, és *Maria Elisabetha* fő H. Asszonyok számára kérve kértek egynehányat. Nem különben *Brüsszelbe*, a' *Christina* fő H. Asszony, és Férje *Albert Hertzeg* részére, egy Tutzetet. *Berlinben*, *Göttingában*, 's másutt sem ítelték ezen képet méltatlannak a' figyelmetesfégre, a' munkára nézve-is ugyan; de főképpen, az általa ábrázoltatott nagy Hazánkfiára nézve, kinek érdemei mindenütt tudva vagynak, 's betsül-

tet-

retnek *). — Már, csak azt említjük, hogy egy Olasz Gróf (Marchese) négyet vitt el magával *Turinba*, és azt mondta, hogy ketővel a *Szardiniai Királynak* fog kedveskedni. —

Komárom.

Nem régiben két Anglus Utazók mentek itt keresztül. Éppen akkor késérvén őket által a' piatzon, mikor mind a' Catholicusok, mind a' Protestansok a' Templomokból jöttek, közel ötvenig való nyestes, 's nyusztos mentéjü Urakat, 's kereskedőket látván együtt, egészen el-bámúlnak rajok, 's azt

*) Német Országban, egy igen kellemetes Irásban ez az ítélet felöle: „Die Ungarn haben, erfreuet über Wahl des Feldmarschalls *Hadik* zum Heerführer, das Bildniß dieses ehrwürdigen Helden stechen lassen, welches den großen Mann vollkommen darstellt, und von den Ungarn nur an ihre Freunde vertheilt wird. Dieser Stich ist ein wahres Meisterstück.“ — A' Magyarok, abbéli örömökben, hogy *Hadik* fő Vezér a' Sereg Kormányozójává választatott, ki-mettzették ezen tiszteletre méltó Hérosnak a' Képét, a' melly azt a' nagy Embert tökéletesen ábrázolja, és a' mellyet tsupán Barátjaiknak osztogatnak el a' Magyarok. Ez a' Metzés egyy valófájos Remek.

's azt kérdezték, hogy talám azok, mind Hufzár Offitzérek, a' kik már a' szolgálatot le-tették. Mellyre mikor mondottam volna, hogy ezek Komáromi Nemes Emberek, és hogy ez a' Magyarok' rendes öltözetek: „Mindenkor hallottuk, hogy igen Martziális Nemzet ez a' Magyarfág. Meg-mutatja ezt öltözetével is, hogy még a' kik nem rendes Katonák, azok-is illyen Hufzár módra öltöznek.“ — Kár, hogy sokan mind nyelveknek, mind ruhájoknak változtatásával önként törlik el Nemzeti Karaktereket. — Mennyire el-fatnyúltak már-is azok, a' kik mind a' kettőt fel-tserélték! — Ha Vitéz Eleik fel-támadnának, el-fzégyenlenék magokat. — Ama bölts Minister H. KAUNITZ némelly főbb Nemeseinket maga meg-szóllította azért, hogy Nemzeti Könrösöket nem viselik, holott az Anglus nép után, úgy-mond, eggy sem érdemli meg jobban, mint a' Magyarfág, hogy *Magyarnak* neveztesfék.

Ezt irják a' *Mindenes Gyűjteménynek* nagy érdemű T. T. Szerzői, Sz. Andr. Hav. 4-dik napján, költ X. Levelekben.

Ha a' *Komáromban* meg-fordúlt két Anglus Urazók Okt. 26-dika esrvéjére *Nagyváradra* vetődhettek, 's az ott akkor tartott nagy Bálban meg-jelenhettek volna:
ott-

ort-is gyönyörködtethetnék volna magokat, a' szép Magyar öltözetek szemlelésével, a' mellyben feles számú oda való, 's külföldi Urak jelen voltak *); 's mind Magyarosan öltözve. Még a' Német Tisztekre-is Magyar Mentéket húztak. — Örömmel rapaszalhatták volna a' mellett, a' Magyaroknak, az Anglus Nemzethez való hajlandóságát: mivel Anglus tántzot-is jártak, a' Magyaron és Lengyelen kívül. Egyebet nem-is. — Nem volt ezen Magyaros Bálban hire-is a' Bakkerájnak, Mandelmilchnek, 's a' t. Hanem voltak bezzeg jó magyar Sütemények, voltak ürmös és másféle derék Borok, volt Szilvapálinka-is. — A' Trakta-is alkalmasint meg-eggyezett volna az Anglusok természetével.

Austriai Belgiom.

Tele vagynak a' *Brüsszeli* Tömlörczök elfogott Pártosokkal. Ama híres *Lengé, Linguet* is vason van, és alig ha bé nem telik rajta a' *Voltér* Profetziája **). Közelébb el-fogott

*) Mivel azon a' napon tartatott a' Köz. Gyűlés. — Ez úgy ment véghez, mint a' Pefoni.

***) Azt jövendölte volt *Voltér, Lengéről*, hogy utollyára-is akasztó fára kerül. — Furtsáلكodni akarván, építette jövendölését *Lingvet*-nek a' nevén. T. i. *Lim*, lent, kendert, vagy abból ké-

rott egy Hertzegné, és ki-vallotta, hogy
 ő-is a' Pártosok részéről volt. Ez annak a'
 Her-

készült kötelet tesz; *Guét* pedig, éjjeli őrzőket jelent, a' kik a' halálra ítéltettek, a' meg-ölettetés helyére szokták Frantzia Országban késérni. — *Lengé* született Frantzia. Igen ékeffen szóló; de tellyesféggel nem fundamentomos tudományú ember. Párisban fokáig prókátoroskodott. Idő jártával, némelly tettiért a' Bafztiljba záratott. (Lásd *Had. Tört. 88. Lev.*) a' honnan ki-botsátatott ugyan, hanem azután az Országból kiltatott; 1777-dikben *Londonba* ment, és ott magát azon munkája által akarta nevezetessé tenni, melly fok kötetben ilyen név alatt ma-is kézben forog: *Annales politiques, civiles et litteraires, du dix huitieme Siecle Ouvrage periodique par Mr. Linguet.* — T. i. szándékozott ő a' meg-nevezett munkájában, minden ékeffen szólását arra fordítani, hogy az Anglusokat egéssz más emberekké tsinálhasfia, mint eddig voltak. De tzelját el nem érte. Mert vagy éppen nem olvasták, a' való-ságon kapó Anglusok az Irásit; vagy a' kik olvasták, szánták, hogy egyg olyan Nemzetnek akar Reformátora lenni, a' mellynek sem nyelvét, sem szokását, törvényeit 's a' t. nem tudja. — Mellyet látván, motskolódott rútvul *Lenge* az Anglusok ellen, 's ott-is hagyta Angliát bizonyos szin alatt. A' Tsásfár *II. József* előtt, azzal akart magának kedvesféget szerezni, hogy 1784-dikben mellette írt a' Hollandusok ellen, a' mint-hogy a' békesfégg után Bétsbe jövé, nagy hajlan-

dó-

Hertzeg D' * * * a' Felefege, a' ki Generálisi fővel jelen volt *Belgrád* ostrománál. — — A' Hertzeg Affzony el-fogatását így beszélik: Már előre el volt fogva a' Gyermekei Nevelője (Praeceptora). Ezt meg-tudván a' Hertzeg Affzony, esdeklik a' hol kellett, hogy eresszék a' Fiai Nevelőjéhez; mivel neki, úgymond, szükfégesképpen kellett azzal beszélni, a' Gyermekeire nézve. Midőn semmi módon meg-nem nyerhette volna, a' mit kívánt a' Hertzegné: neki háborodik, 's illy szókra fakad: (Je me tue) Meg-ölöm magamat. Mellyeknek száján lett ki-eresztésével gyanúságba ejtette magát, 's el-fogatott.

JELEN—

dósággal-is fogadtatott, mint H. *Kaunitz*-tól, mind magától-is ő Felfégétől, a' kitől ugyan akkor különöffen meg-jutalmaztatott, 's Nemesféget-is kapott. — Már darab időtől fogva *Brüsszelben* mulatozott, 's közelébb ki-tudódott, hogy ő volt a' Pártosok' egyik eszelőjük. A' nálla talált Levelekből az-is ki-sült, hogy az *Austriai Belgionból*, és a' *Lüttichi* Hertzegfélcől (melly régen hánykodik már, mint szintén a' másik) egy Köz-Társaságot akartak fel-állítani, melly *Hollandiának* szövetséges Társa lehetett volna. — *Legé-t*, mint a' Status rabját, Titoknokjával együtt, az *Antwerpi* Várba vitték *Brüsszel*-ből.

J E L E N T É S.

Küldjük a' Római, Orosz és Török Tsászárok között folyó Hadakozásnak Teátromát. Ezt, egy érdemes Hazánkfia, *Junker Ur* mettzette, a' ki a' megígért nagy Mappát-is készíti. — Midőn mi a' Hadi Történeteknek Irásához fogtunk, olly reményfeggel voltunk, hogy *Europának* közönséges nagy Mappájával még Septemberben kedveskedhetünk, az Előfizető Uraságoknak. De ebbéli reményfeggünk óhajrott tzeljät nem érhette: minthogy említett *Junker Ur*, betegeskedése miá a' mettzést félbe hagyni kénytelenített. Másra pedig fok okokból nem akartuk bizni a' munkát. Már újra fel-épült nyavalyájából a' Mettző Ur, 's dolgozik erőssen; de mivel egy olly Mappának rézén való ki-munkálása fok időt kíván, 's azonban új akadály-is adhatja viszont elő magát: tehát azt meg nem határozhatjuk, mikorra fog el-készülni. — Hogy azonban az érdemes Előfizető Uraknak további várásokat annál inkább könnyíthessük: küldjük az ide zárt Mappátskát, mellyet azon okból mettzetünk *Junker Urral*, hogy ez, *mustra* gyanánt lenne, mellyről ítéletet leheffen néminémüképpen hozni, az általunk meg-küldendő nagy Mappára. Néminémüképpen mondjuk: mert ámbár ezen-is kellemetesek a' betük; a' folyó vizek pedig, 's kivált a' Tengerek, nagy szorgalmatosfaggal vagynak ki-mettzve: de még-is ez tsak árnyéka sem lehet amannak, mivel rövid idő alatt-is készült. De hiszük, hogy nem tsak úgy fog ezen Mappátska kedvesféget találni, mint *Mustra*; hanem úgy-is, mint nagy segítője a' képzelődésnek. Mert, ha nem lehetett-is mind azon helyeket együül egyyig beléje iktatni, mellyekről emlékezet volt,

vagy

v lesz, midőn a' miéinknek, 's az Oroszoknak a' ökökkel való tsatázások elő adattak, vagy még tán elő adódnak: ugyan tsak fel vagynak reá min-

Országok 's Tartományok téve, mellyekben a' mas háború foly; sőt még azoknak nevezetellebb yeik-is, mellyeknek fzemléléséből, hozzá vethet együgyűbb Olvasó-is, hol formán eshetett ez, y amaz verekedés, vagy történhetett valamelly, velmetesféget érdemlő dolog; annyival inkább, mi azt olvashatja ezután Irásunkban, hogy ehez, vagy a' helyhez, (melly elő fordul a' Mappán) ilyen, y amollyan mellzifégre, 's a' t.

A' Formája meg-engedte a' Mappátskának, hogy y Országok 's Tartományok-is jöhessenek belé, mellyek, szoros értelemben vévén ezen nevezetet: *Deákország Teátroma*, belé nem jöhettek volna. De itéljük, annál jobb, mennél több van benne. — föld, mellyet északtól fogva délig ábrázol, mint 180 mértföldet tesz; a' pedig, mellyet napkelet-fogva, napnyúgotig foglal magában, szaporább mértföldnél-is. Az olyan Országokat 's Tartományokat, mellyek egy Uralkodó alatt vagynak, y színű festékekkel kenettünk bé. Mivel pedig, az bb íz szerént, tsak a' határokat szokták ki-fszinelni: at mi-is, a' Mappátskáknak egy részére nézve, z alkalmaztattuk magunkat. — A' Török határok adásában nem lehetett változást tenni; mert azt, a' Békesfég fogja meg-választani, hogy', 's t lesz az el-foglalt Tartományoknak állapotjuk? kezére fognak bírni?

A' *Teátrom* nevezet helyett, tehettük volna ző *Hely*. De talám, nem hibáztunk azzal-is, y amazt tettük. Úgy-is, mind a' *Deákok*, mind *Antziák*, mind a' *Németek* élnek vele, abban az

értelemben, a' mellyben mi vettük; azzal a' külömbféggel, hogy mindeniköjök a' maga nyelve tulajdonfága szerént szokta el-bérmálni. — Mi-is meg-magyarosítottuk. —

Sajnáljuk, hogy az öszve hajtogatás miá, nagyon rontsolódva vehetik ezen ide zártt Mappátskát 's vehették az eddig küldött más Rajzolatokat-is, az érdeemes Előfizető Urak: de ki lehet szépen egyengetni, tsak éppen méltóztassanak, a' Mappának, vagy más Rajzolatoknak fejeér feleket, a' hajtásoknál, vizes Spongyiával, vagy ruhátskával meg-nedvesíteni, azután, két árkus tiszta papiros, vagy készkenő közzé tenni, 's meg-nyomtatni.

Itt Bétsben, most jött ki *Gerold* Urnál a' Sajtó alól, ezen Könyv: *Ungarische Grammatik, woraus der Ungar die Deutsche, und der Deutsche die Ungarische Sprache in Kürze erlernen kann.* Ezen munka eddig-is esmeretes lehetett nevéröl, mivel már ez előtt Világ eleibe botsátódott, *Farkas* Ur neve alatt, egy ilyen felül írási Könyv. A' Szótár, Befzélgetések, Levelek, szép Történetek, 's a' t. az újjonnan nyomtatott Könyvben-is azok; a' mellyeket *Farkas* úr szedett vólt öszve: hanem mind az, valami tulajdonképpen egy Nyelv tanító Könyvnek a' Tárnya, más Hazafi munkája. Németeknek vagon kiváltképpen készítve, hogy belölle a' Magyar Nyelvet meg-tanulhassák: de Magyar-is használhatja, a' Német nyelvre nézve. A' Könyvnek az árra 1 for. 40 kr. — *Pesten* lehet kapni *Strohmayer* és *Weigand* Uraknál.

Költ *Bétsben*, Nov. 13-dik napján.

